

**Міністерство внутрішніх справ України
Львівський державний університет внутрішніх справ
Центр післядипломної освіти, дистанційного та заочного навчання**

Кафедра кримінального процесу та криміналістики

КЕЙС

заняття на тему

Особливі порядки кримінального провадження. Кримінальне провадження на підставі угод. Кримінальне провадження щодо неповнолітніх. Кримінальне провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру.

**Підвищення кваліфікації
дізнавачів Національної поліції**

**Інформація про викладача:
к.ю.н., доцент РЯШКО
Олена Василівна
0674760228**

Львів -2023

**ТЕМА. ОСОБЛИВІ ПОРЯДКИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ.
КРИМІНАЛЬНЕ ПРОВАДЖЕННЯ НА ПІДСТАВІ УГОД.
КРИМІНАЛЬНЕ ПРОВАДЖЕННЯ ЩОДО НЕПОВНОЛІТНІХ.
КРИМІНАЛЬНЕ ПРОВАДЖЕННЯ ЩОДО ЗАСТОСУВАННЯ
ПРИМУСОВИХ ЗАХОДІВ МЕДИЧНОГО ХАРАКТЕРУ.**

Лекція – 2 год.

Практичне заняття – 2 год.

Навчальна мета: удосконалення поняттєво-категоріального апарату з відповідної теми та систематизованих стійких знань слухачів, поглиблення теоретичних знань (уявлень) щодо кримінальних проступків, їх складу та ознак, а також змісту, особливостей, плюсів та мінусів укладення угод у кримінальному провадженні, особливостей кримінальних проваджень відносно неповнолітніх та специфіки застосування примусових заходів медичного характеру.

Виховна мета: сприяти формуванню наукового світогляду, моральних, етичних та інших якостей особистості; сформувати розуміння та повагу до принципу верховенства права; сприяти формуванню вмінь та навиків професійної діяльності.

Розвивальна мета: розвивати інтелектуальні здібності, мовлення, пам'ять, увагу, уяву, мислення, спостережливість, активність, творчість, самостійність, прищеплювати їм навички раціональних способів пізнавальної діяльності.

Навчальне обладнання, ТЗН: електронні підручники, посібники, мультимедійні слайди, комп'ютер.

Наочні засоби: цифрові носії інформації, зразки документів, тексти нормативних документів.

Міжтематичні зв'язки: криміналістична техніка, судова експертиза, кримінальний процес, кримінальне право, судова експертиза, тактика проведення слідчих (розшукових) дій, цивільне право.

План лекції – 2 год. (навчальні питання)

1. Кримінальне провадження на підставі угод
2. Кримінальне провадження щодо неповнолітніх.
3. Кримінальне провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру.

План практичного заняття – 2 год.

1. Вирішення ситуативних завдань.

1. Кримінальне провадження на підставі угод.

В кримінальному провадженні можуть бути укладені такі види угод:

- угода про примирення між потерпілим та підозрюваним, обвинуваченим;
- угода між прокурором та підозрюваним, обвинуваченим про визнання винуватості.

Угода про примирення

Угода про примирення між потерпілим та підозрюваним може бути укладена у провадженні щодо злочинів невеликої і середньої тяжкості та у кримінальному провадженні у формі приватного обвинувачення.

Угода про примирення укладається за *ініціативою* потерпілого чи підозрюваного (ч. 1 ст. 469 КПК України).

Важливо! Домовленості стосовно угоди про примирення можуть проводитися самостійно потерпілим і підозрюваним, захисником і представником або за допомогою іншої особи, погодженої сторонами (*за винятком слідчого, прокурора*).

Необхідно пам'ятати, що слідчий, прокурор зобов'язані поінформувати підозрюваного, потерпілого про їх право на примирення, роз'яснити механізм його реалізації та не чинити перешкод в укладенні угоди про примирення (ч. 7 ст. 469 КПК України).

У випадку, якщо кримінальне провадження здійснюється щодо кількох осіб, які підозрюються у вчиненні одного або кількох кримінальних правопорушень, і згода щодо укладення угоди досягнута не з усіма підозрюваними, угода може бути укладена з одним (кількома) з підозрюваних.

Важливо. Кримінальне провадження щодо особи (осіб), з якими досягнуто згоди, підлягає виділенню в окреме провадження.

У випадку, якщо в кримінальному провадженні *беруть участь кілька потерпілих* від одного кримінального правопорушення, угода може бути укладена та затверджена лише з усіма потерпілими.

Якщо в кримінальному провадженні беруть участь кілька потерпілих від різних кримінальних правопорушень, і згода щодо укладення угоди досягнута не з усіма потерпілими, угода може бути укладена з одним (кількома) з потерпілих. Кримінальне провадження щодо особи (осіб), яка досягла згоди, підлягає виділенню в окреме провадження.

В угоді про примирення зазначаються (ст. 471 КПК України):

- її сторони;
- формулювання підозри;
- правова кваліфікація із зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність;
- істотні для відповідного кримінального провадження обставини;
- розмір шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, строк її відшкодування чи перелік дій не пов'язаних з відшкодуванням шкоди, які підозрюваний зобов'язані вчинити на користь потерпілого, строк їх вчинення;
- узгоджене покарання та згода сторін на його призначення;
- наслідки укладення та затвердження угоди;
- наслідки невиконання угоди.

В угоді зазначається дата її укладення, та вона скріплюється підписами сторін.

Наслідком укладення та затвердження угоди про примирення є:

- а) для підозрюваного – обмеження права оскарження вироку;
- б) для потерпілого – обмеження права оскарження вироку та позбавлення права вимагати в подальшому притягнення особи до кримінальної

відповідальності за відповідне кримінальне правопорушення, змінювати розмір вимог про відшкодування шкоди.

Угода про визнання винуватості

Угода між прокурором та підозрюваним про визнання винуватості може бути укладена у провадженні щодо злочинів невеликої тяжкості, злочинів середньої тяжкості, тяжких злочинів, та внаслідок яких шкода завдана лише державним чи суспільним інтересам.

Важливо. Укладення угоди про визнання винуватості у кримінальному провадженні, в якому бере участь потерпілий, не допускається.

На відміну від угоди про примирення, угода про визнання винуватості може бути укладена за *ініціативою* прокурора або підозрюваного (ч. 2 ст. 469 КПК України).

Укладення угоди про примирення або про визнання винуватості може ініціюватися в будь-який момент після повідомлення особі про підозру і до виходу суду до нарадчої кімнати для ухвалення вироку.

Важливо. У разі недосягнення згоди щодо укладення угоди факт її ініціювання і затвердження, що були зроблені з метою її досягнення, не можуть розглядатися як визнання своєї винуватості.

Прокурор при вирішенні питання про укладення угоди про визнання винуватості зобов'язаний враховувати такі обставини (ст. 470 КПК України):

- ступінь та характер сприяння підозрюваного у проведенні кримінального провадження щодо нього або інших осіб;
- характер і тяжкість підозри;
- наявність суспільного інтересу в забезпеченні більш швидшого досудового розслідування і судового провадження, викритті більшої кількості кримінальних правопорушень;
- наявність суспільного інтересу в запобіганні, виявленні чи припиненні більшої кількості кримінальних правопорушень або інших більш тяжких кримінальних правопорушень.

В угоді про визнання винуватості зазначаються (ст. 472 КПК України):

- її сторони;
- формулювання підозри;
- його правова кваліфікація з зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність;
- істотні для відповідного кримінального провадження обставини;
- беззастережне визнання підозрюваним своєї винуватості у вчиненні кримінального правопорушення;
- обов'язки підозрюваного щодо співробітництва у викритті кримінального правопорушення, вчиненого іншою особою (якщо відповідні домовленості мали місце);
- умови часткового звільнення підозрюваного від цивільної відповідальності у вигляді відшкодування державі збитків внаслідок вчинення ним кримінального правопорушення;
- узгоджене покарання та згода підозрюваного на його призначення або на призначення покарання та звільнення від його відбування з випробуванням;
- наслідки укладення та затвердження угоди;
- наслідки невиконання угоди.

В угоді зазначається дата її укладення та вона скріплюється підписами сторін.

Важливо! Наслідком укладення та затвердження угоди про визнання винуватості для прокурора, підозрюваного є обмеження їх права оскарження вироку. Для підозрюваного також у його відмові від здійснення наступних таких прав як право на судовий розгляд, під час якого прокурор зобов'язаний довести кожную обставину щодо кримінального правопорушення, у вчиненні якого його обвинувачують, а він має такі права: допитати під час судового розгляду свідків обвинувачення, також право подавати клопотання про виклик свідків і подавати докази, що свідчать на його користь.

Якщо угоди досягнуто під час досудового розслідування, то обвинувальний акт з підписаною сторонами угодою невідкладно надсилається до суду.

Важливо! Прокурор має право відкласти направлення до суду обвинувального акта з підписаною сторонами угодою до отримання висновку експерта або завершення проведення інших слідчих (розшукових) дій, які необхідні для збирання та фіксації доказів, що можуть бути втрачені зі впливом часу, або які не можливо буде провести пізніше без суттєвої шкоди для їх результату у разі відмови суду в затвердженні угоди.

Повторне звернення з угодою в одному кримінальному провадженні не допускається.

2. Кримінальне провадження щодо неповнолітніх.

Особливості порядку кримінального провадження щодо неповнолітніх обумовлені передусім особливостями суб'єкта кримінального правопорушення. Фізичний розумовий і психічний розвиток неповнолітніх обумовлює нестійкість їх характеру, незрілість мислення, що пояснюється процесом формування особистості, а також неможливість повною мірою самостійно захищати свої права та законні інтереси у кримінальному провадженні.

Недосягнення особою вісімнадцятирічного віку на момент вчинення злочину (кримінально-правове повноліття) повинно мати значення тільки при вирішенні питань, пов'язаних з кримінальною відповідальністю (вид покарання, його розмір, строки давності, рівень психічного розвитку тощо). В інших випадках неповноліття може мати значення лише під час прийняття процесуального рішення або здійснення процесуальної дії (кримінально-процесуальне повноліття).

На сьогодні діє ряд важливих міжнародних правових актів, положення яких передбачають захист прав дитини у кримінальному судочинстві та дотичних сферах буття суспільства. Зокрема, Конвенція ООН з прав дитини 1989 року, Керівні принципи ООН з попередження злочинності серед неповнолітніх та Правила ООН щодо захисту неповнолітніх, позбавлених волі 1990 року, Рекомендація Комітету міністрів Ради Європи державам-членам щодо нових засобів роботи з злочинністю серед неповнолітніх і ролі

правосуддя у справах неповнолітніх 2003 року, Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи державам членам щодо соціальної реакції на злочинність серед неповнолітніх 1987 року, Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи щодо ролі раннього психологічного втручання з метою профілактики злочинності 2000 року, Європейська конвенція про здійснення прав дітей 1996 року та інші визначальні міжнародні правові акти. З метою належного виконання Україною взятих на себе міжнародних зобов'язань, реалізації положень Конституції України, а також з огляду на зростаючий рівень дитячої злочинності постала необхідність у розробленні державної політики у сфері захисту прав дітей, які потрапили у конфлікт із законом, через схвалення Указом Президента України від 24 травня 2011 року Концепції розвитку кримінальної юстиції щодо неповнолітніх в Україні.

Вітчизняні законодавчі норми, що розміщені у Главі 38 Розділу VI «Особливі порядки кримінального провадження» Кримінального процесуального кодексу України частково розвивають мету вищезгаданої Концепції у частині забезпечення під час здійснення дізнання, досудового слідства та правосуддя щодо неповнолітніх, які вчинили правопорушення, додержання їх прав з урахуванням вікових, соціально-психологічних, психофізичних та інших особливостей розвитку.

Дане відображається законодавчою нормою ч.2 ст 484 КПК України, яка вимагає здійснення кримінального провадження щодо неповнолітньої особи досвідченим слідчим, що спеціально уповноважений на здійснення розслідувань щодо неповнолітніх, для них проводяться спеціальні навчання, у процесі яких опановуються спеціальні методики та основи психології, педагогіки, кримінології та інших наук, об'єктом вивчення яких є розвиток комунікативних процесів у суспільстві, особливо серед молоді.

Важливо. Вивчаючи особу неповнолітнього правопорушника, слідчий, прокурор, суд, слідчий-суддя повинні враховувати, що: а) його особистість необхідно розглядати як індивіда, з притаманними тільки йому психологічними та віковими особливостями, як члена суспільства і як учасника кримінальної

процесуальної діяльності; б) дані про особистість неповнолітнього потрібно досліджувати за період, що передував вчиненню кримінального правопорушення, під час його вчинення, а також після нього; в) необхідно збирати всебічні і повні дані, що характеризують особу неповнолітнього як з позитивного, так і з негативного боку, а також враховувати характер скоєного ним 365 правопорушення; г) дані про особистість неповнолітнього необхідно збирати на всіх стадіях кримінального провадження.

КПК України розмежовує інститут захисту та представництва інтересів особи у кримінальному процесі. Відповідно до п.1 ч.2 ст.52 КПК України у кримінальному провадженні щодо осіб, які підозрюються або обвинувачуються у вчиненні кримінального правопорушення у віці до 18 років, участь захисника є обов'язковою з моменту встановлення факту неповноліття або виникнення будь-яких сумнівів у тому, що особа є повнолітньою, поряд із законним представником неповнолітнього (ст. 488 КПК України).

Враховуючи, що у стресовій ситуації у дітей загострюються тенденція до примітивних способів психологічного захисту, що проявляється в само обмові, приховуванні співучасників, «взяття» всієї вини на себе, ненаданні інформації, яка може покращити їх положення, законодавець передбачив можливість участі у проведенні зазначеної слідчої (розшукової) дії за умови, що неповнолітній не досяг шістнадцяти років або визнаний розумово відсталою, законного представника, педагога чи психолога, а у разі необхідності - лікаря.

Вказані особи можуть допомогти встановити психологічний контакт з неповнолітнім, сформулювати питання, з'ясувати оптимальний для психіки неповнолітнього час проведення процесуальної дії, визначити момент проведення перерви для його відпочинку і надати рекомендації з приводу подальшого проведення процесуальної дії, зберегти та підтримати емоційну рівновагу особи, тощо. Все це дозволить забезпечити достовірність даних, отриманих від неповнолітнього.

Проте, головною проблемою на сьогодні є професійна кадрова підготовка спеціалістів, які б змогли б на якісному професійному рівні забезпечити даний

процес, а також організаційний момент, який потребує створення належних умов проведення допиту за участю неповнолітнього. Наступною особливістю кримінального провадження щодо неповнолітніх є збільшення кількості обставин, що підлягають установленню, порівняно із загальним порядком досудового розслідування (ст.485 КПК України).

У даному аспекті постає гостра необхідність вироблення нових прогресивних кримінологічних методик для органів досудового розслідування у сфері розслідування категорій справ у якій фігурують неповнолітні особи, а для сторони захисту обрання вірних тактичних прийомів захисту дитини, яка набула певного правового статусу у конкретному кримінальному провадженні, від можливих процесуальних порушень та психологічного впливу на неї з боку інших учасників кримінального процесу.

Важливо. Відповідно до ч.4 ст.28 КПК України кримінальне провадження щодо неповнолітньої особи має бути здійснено невідкладно і розглянуто в суді першочергово. Зазначене наближає здійснення вітчизняного кримінального провадження до стандартів міжнародного права, де реалізується імператив «*de lege ferenda*» - прискорення кримінального процесу у певній категорії справ, що визначені законодавцем. Судовий розгляд, провадження в апеляційному чи касаційному порядку здійснюються суддею, уповноваженим згідно із Закону України «Про судоустрій та статус суддів» на здійснення кримінального провадження стосовно неповнолітніх.

Відповідно до Інформаційного листа Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 18.07.2013 № 223-1134/0/4-13, суд, при ухвалені судового рішення щодо неповнолітнього, повинен керуватися принципом найкращих інтересів дитини, встановленого у ст. 3 Конвенції ООН про права дитини та положеннями вітчизняного кримінального законодавства. Тенденції світової практики розгляду справ стосовно неповнолітніх у судовому порядку змушують переорієнтовувати здійснення правосуддя не на каральний ухил, орієнтацію на встановлення вини та призначення покарання, а на відновне правосуддя, яке покликане впливати

на підлітків спеціальними психолого-педагогічними способами примусових заходів виховного характеру та забезпеченню відшкодування матеріальної шкоди потерпілому від протиправних дій неповнолітнього злочинця.

Під таким видом правосуддя розуміють нову модель реагування на суспільно небезпечне діяння, спрямованої на збалансування потреб потерпілого, правопорушника та громади. Відповідно до «Основних принципів використання відновного правосуддя у кримінальних справах», прийнятих Економічною і Соціальною радою ООН, програми відновного правосуддя можуть використовуватися на будь-якому етапі кримінального судочинства у відповідності до національного законодавства.

Подібні прогресивні напрямки викладені у Концепції, яка передбачає у подальшому впровадження у життя програм відновного правосуддя щодо неповнолітніх, які вчинили правопорушення, шляхом: упровадження процедури медіації як ефективного засобу добровільного примирення потерпілого та правопорушника; сприяння формуванню у неповнолітнього правопорушника почуття відповідальності за свої вчинки, заохочення до взяття ним на себе відповідальності за заподіяну шкоду, а також до позитивних змін у його поведінці; залучення громадськості до розв'язання конфлікту з разі активної участі сторін у процесі відновлення порушених стосунків, примиренні та розробленні угод про відшкодування завданої правопорушником шкоди.

Так звані «в'язничі санкції» щодо неповнолітніх повинні стати засобами, які використовується тільки у разі неможливості досягнення мети юридичної відповідальності іншими засобами щодо особи неповнолітнього. Проте дані положення не знайшли свого логічного закріплення та розвитку у положеннях КПК України, що негативним чином впливає на практику вирішення конфліктів кримінального характеру за участю неповнолітньої особи. З огляду на зазначене, вбачаємо перспективною подальшу наукову діяльність по розробленню пропозицій змін до чинного КПК України щодо впровадження елементів відновного правосуддя у механізмі кримінального переслідування

неповнолітньої особи, з огляду на їх ефективність, що продемонстровано практикою їх застосування у європейських країнах.

Результати досліджень, проведених Марком Умбрайтом та Робертсом в Англії, вказують на те, що потерпілі, які взяли участь у програмах відновного правосуддя, демонстрували більший рівень довіри до системи кримінального правосуддя, відчували, що правосуддя таки відбулося, та демонстрували менший рівень страху віктимізації. Результати досліджень також свідчать, що участь у програмах відновного правосуддя надзвичайно корисна і для правопорушників. Англійський експерт з відновного правосуддя Мартін Райт, вказує на те, що такі програми показують правопорушникам результати їхніх дій, і у багатьох випадках правопорушники усвідомлюють і посправжньому шкодують про те, що скоїли.

Незважаючи на значні законодавчі та правозастосовчі зрушення у сфері кримінального поводження з дітьми, варто наголосити, що повної відповідності Європейським стандартам можна досягти шляхом прийняття більш комплексних та якісно викладених законодавчих приписів стосовно процесуальних дій у кримінальному судочинстві щодо неповнолітніх, які залучені до кримінального провадження. Недосконалість законодавства має наслідком виникнення проблем у сфері правозастосування, унеможливаючи реалізацію в повній мірі прав та законних інтересів неповнолітнього у кримінальному процесі, стає перешкодою до винесення справедливих, правових рішень стосовно осіб неповнолітнього віку.

Протиправна діяльність неповнолітніх викликає підвищену увагу, оскільки вона є індикатором соціальної ситуації в країні, а боротьба із нею є одним із найважливіших завдань суспільства. Тому розслідування суспільно небезпечних діянь, вчинених неповнолітніми, потребує особливого підходу з боку правоохоронних органів.

Із набранням чинності Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень» 01.07.2020 року в Україні

запроваджено інститут кримінального проступку. Відповідно, суспільно небезпечні діяння, які раніше належали до категорії злочинів невеликої тяжкості, переведено до «кримінальних проступків», а слово «злочин» замінилося словосполученням «кримінальне правопорушення».

Відповідно до ч. 2 ст. 12 Кримінального кодексу України кримінальним проступком є передбачене КК діяння (дія чи бездіяльність), за вчинення якого передбачене основне покарання у виді штрафу в розмірі не більше трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або інше покарання, не пов'язане з позбавленням волі. Відповідно, формою досудового розслідування, в якій здійснюється розслідування кримінальних проступків, є дізнання .

На цей час до проступків належать найпоширеніші раніше «злочини невеликої тяжкості»: ст. 125 КК України (умисне легке тілесне ушкодження), ч. 1 ст. 126 КК України (побої і мордування), ч. 1 ст. 185 КК України (крадіжка), ч. 1 ст. 190 КК України (шахрайство) та інші, які до запровадження інституту дізнання становили найбільшу частину кримінальних проваджень слідчих підрозділів.

Важливо. Слід зазначити, що особливості досудового розслідування кримінальних проступків визначені в главі 25 КПК України, яка містить: особливості початку досудового розслідування у формі дізнання; затримання уповноваженою службовою особою особи, яка вчинила кримінальний проступок; вилучення речей і документів; особливості повідомлення про підозру; порядок продовження, зупинення строків дізнання; запобіжні заходи під час досудового розслідування кримінальних проступків; слідчі (розшукові) дії, негласні слідчі (розшукові) дії та інші дії під час досудового розслідування кримінальних проступків тощо.

Відповідно до ч. 3 ст. 214 КПК України для з'ясування обставин вчинення кримінального проступку до внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань може бути: 1) відібрано пояснення; 2) проведено медичне освідчування; 3) отримано висновок спеціаліста і знято показання технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки,

відеозапису, чи засобів фото- і кінозйомки, відеозапису; 4) вилучено знаряддя і засоби вчинення кримінального проступку, речі і документи, що є безпосереднім предметом кримінального проступку, або які виявлені під час затримання особи, особистого огляду або огляду речей. Перелічені процесуальні дії є процесуальними джерелами доказів у кримінальному провадженні про кримінальні проступки.

Аналізуючи зміни в законодавстві, можна дійти висновку, що проведення досудового розслідування у формі дізнання вимагає достатньо глибоких професійних, юридичних знань, якими повинні бути наділені дізнавачі. Особливо це стосується кримінальних проступків, вчинених неповнолітніми. Відповідно до Керівних принципів запобігання злочинності серед неповнолітніх Організації Об'єднаних Націй (Ер-Ріядські керівні принципи), працівники правоохоронних органів та інші відповідні працівники, незалежно від статі, повинні бути готовими враховувати особливі потреби молоді, а також знати і використовувати в максимально допустимій формі програми і наявні служби допомоги, щоб не допускати зіткнення неповнолітніх із системою правосуддя.

У наш час слід визнати необхідність здійснення прогресивної політики саме попередження протиправної діяльності серед неповнолітніх та важливість систематичності прийняття відповідних мір, які відповідають загальним засадам кримінального провадження. При цьому слід уникати покарання дитині за поведінку, яка не спричиняє серйозних збитків або шкоди іншим, замінюючи це примиренням з потерпілою стороною та ресоціалізацією дитини в майбутньому.

Отже, нормативно-правові засади кримінального провадження є основою формування механізму правового регулювання діяльності не лише органів досудового розслідування – слідчих підрозділів та дізнання, прокурора, слідчого судді та суду, а й усіх учасників кримінального провадження. Саме тому особливо актуальним є їх дотримання під час проведення дізнання щодо

неповнолітніх. Вікову категорію неповнолітніх вважають найбільш соціально невизначеною.

Саме вона потребує створення особливих умов для подолання соціальних, економічних, культурологічних деформацій, оскільки неповнолітні не володіють стійкими соціальними навичками. Вони потребують особливої уваги з боку держави і суспільства, а захист прав та свобод дітей є пріоритетним завданням на національному та міжнародному рівні.

Проблема правового статусу неповнолітніх під час досудового розслідування є актуальною для всіх часів. Схарактеризувати правовий статус неповнолітнього – означає розкрити його специфіку, елементи, принципи, види, співвідношення з іншими правовими явищами.

Відповідно до КПК України неповнолітня особа – це малолітня особа, а також дитина у віці від чотирнадцяти до вісімнадцяти років. Відповідно до ст. 18 КК України суб'єктом кримінального правопорушення є фізична осудна особа, яка вчинила кримінальне правопорушення у віці, з якого може наставати кримінальна відповідальність.

Кримінальній відповідальності підлягають особи, яким до вчинення кримінального правопорушення виповнилося 16 років. Порядок кримінального провадження щодо неповнолітніх визначається загальними правилами Кримінального процесуального кодексу України з урахуванням особливостей, передбачених главою 38 КПК. Цією главою також передбачені підстави застосування примусових заходів виховного характеру до осіб, які не досягли віку кримінальної відповідальності.

Важливе значення під час досудового розслідування кримінальних проступків щодо неповнолітніх також мають міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, які відповідно до Конституції України є частиною національного законодавства України. Серед них, зокрема: Конвенція про права дитини, Конвенція про захист прав людини та основних свобод, Мінімальні стандартні правила ООН, що стосуються відправлення правосуддя щодо неповнолітніх, Керівні принципи запобігання

злочинності серед неповнолітніх ООН (Ер-Ріядські керівні принципи) та інші. Ще одним важливим джерелом права у сфері кримінальних проваджень щодо неповнолітніх є судова практика ЄСПЛ, яка забезпечує дотримання принципу верховенства права у кримінальному провадженні.

Під час кримінального провадження щодо неповнолітнього слідчий, дізнавач та всі інші особи, що беруть участь у ньому, зобов'язані здійснювати процесуальні дії в порядку, що найменше порушує звичайний уклад життя неповнолітнього та відповідає його віковим та психологічним особливостям, роз'яснювати суть процесуальних дій, рішень та їх значення, вислуховувати його аргументи під час прийняття процесуальних рішень та вживати всіх інших заходів, спрямованих на уникнення негативного впливу на неповнолітнього.

Серед обставин, які підлягають доказуванню у кримінальному провадженні, відповідно до ст. 91 КПК України, є: подія кримінального правопорушення; винуватість у вчиненні правопорушення, форма вини, мотив і мета; вид і розмір шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, та інші. Сам процес доказування полягає у збиранні, перевірці та оцінці доказів з метою встановлення обставин, що мають значення для кримінального провадження.

Під час досудового розслідування кримінальних правопорушень, вчинених неповнолітніми, крім обставин, передбачених ст. 91 КПК України, також з'ясовуються: повні і всебічні відомості про особу неповнолітнього; ставлення до вчиненого ним діяння; умови життя та виховання; наявність дорослих підбурювачів та інших учасників кримінального правопорушення [1]. Відповідно до Постанови Пленуму Верховного Суду України № 5 «Про практику застосування судами України законодавства у справах про злочини неповнолітніх» від 16.04.2004 року вік неповнолітнього встановлюється за документами, в якому вказана дата його народження, – за паспортом чи свідоцтвом про народження.

В разі відсутності відповідних документів і неможливості їх одержання вік неповнолітнього встановлюється судово-медичною експертизою. Слідчий (дізнавач) або прокурор зобов'язані забезпечити проведення експертизи щодо

встановлення віку особи, якщо це необхідно для вирішення питання про можливість притягнення її до кримінальної відповідальності, а іншим способом неможливо отримати ці відомості.

Важливою процесуальною гарантією забезпечення інтересів неповнолітнього у кримінальному процесі є участь законних представників або осіб, що їх замінюють. Основним призначенням інституту представництва є забезпечення засади рівності всіх перед законом і судом та змагальності у кримінальному провадженні. Але представник повинен діяти лише в інтересах осіб, яких він представляє, і лише в межах наданих йому повноважень. Відповідно до ст. 44 КПК України, якщо підозрюваним, обвинуваченим є неповнолітній, до участі в процесуальній дії разом з ним залучається його законний представник. Як законні представники можуть бути залучені батьки (усиновлювачі) неповнолітнього, а в разі їх відсутності – опікуни чи піклувальники особи, інші повнолітні члени сім'ї, а також представники органів опіки і піклування, установ і організацій, під опікою чи піклуванням яких перебуває неповнолітній. Законний представник користується процесуальними правами особи, інтереси якої він представляє.

Науковці не мають однакової думки щодо природи законного представництва у справах неповнолітніх. Одні вважають, що воно є лише різновидом представництва, інші наголошують на самостійності його статусу. Участь законного представника у кримінальному процесі, з одного боку, пов'язана з тим, що він повинен представляти законні інтереси неповнолітнього обвинуваченого, який через свій недостатній розвиток, інтелект, обмежену процесуальну дієздатність потребує цього, з іншого – його участь зумовлюється тим, що він має право здійснювати захист власних інтересів, які можуть бути порушені під час досудового та судового розслідування.

У зв'язку з цим можна говорити про подвійний характер кримінально-процесуальної діяльності, яку виконує законний представник: одночасно захищаються інтереси та права неповнолітнього обвинуваченого та особисті права й інтереси представника. Крім того, ще однією важливою процесуальною

гарантією забезпечення інтересів неповнолітнього є залучення захисника. Відповідно до ст. 45 КПК України захисником є адвокат. Обов'язкова участь захисника забезпечується у кримінальному провадженні щодо осіб: – які підозрюються або обвинувачуються у вчиненні кримінального правопорушення у віці до 18 років, – з моменту встановлення факту неповноліття або виникнення будь-яких сумнівів у тому, що особа є повнолітньою; – стосовно яких передбачається застосування примусових заходів виховного характеру, – з моменту встановлення факту неповноліття або виникнення будь-яких сумнівів у тому, що особа є повнолітньою.

Відмова від захисника не приймається у разі, якщо його участь є обов'язковою. Мінімальні стандартні правила ООН, що стосуються відправлення правосуддя щодо неповнолітніх («Пекінські правила») також передбачають право неповнолітнього мати правову допомогу адвоката як одну із основних процесуальних гарантій.

Допит малолітньої або неповнолітньої особи проводиться у присутності законного представника, педагога або психолога, а за необхідності – лікаря. Допит такої особи не може продовжуватися без перерви понад одну годину, а загалом – понад дві години на день. Ю.В. Гошовська вважає, що за необхідності проведення слідчих дій «по гарячих слідах», зокрема допитів та одночасних допитів указаної категорії осіб у складних кримінальних провадженнях, тривалість допитів не більше двох годин протягом дня є недостатньою.

Зокрема, коли йдеться про складні кримінальні провадження, певний час протягом допиту неповнолітнього підозрюваного може бути відведено лише встановленню психологічного контакту слідчого (дізнавача) з неповнолітнім. І з цим не можна не погодитись. Наприклад, психологічні захисні механізми є способом подолання сильних негативних емоцій – побоювання, тривоги, почуття вини, сорому.

Серед дітей-правопорушників вони проявляються у формі захисних реакцій, що полягають у витісненні із свідомості негативних спогадів. Тому

дізнавачу потрібно обов'язково встановити психологічний контакт з неповнолітнім. Наступним питанням є доцільність залучення педагога та психолога для участі у допиті. Законодавець не розкриває у повному обсязі процесуальне становище педагога (як і психолога) під час допиту неповнолітнього. Виникає питання: хто може бути запрошений як педагог? Педагог із навчального закладу, де навчається неповнолітній? А якщо він взагалі не навчається, що буває досить часто. В таких випадках залучають зовсім незнайомих дитині людей, від присутності яких вона ще більше «закривається». Друге питання: чи повинен педагог / психолог бути спеціально навченою людиною, щоб допомогти дізнавачу (чи слідчому) встановити всі обставини, що мають значення для кримінального провадження? На нашу думку, потрібно закріпити ці положення у чинному законодавстві.

У міжнародних стандартах є положення, відповідно до якого у світі загалом та в кожній державі зокрема необхідна окрема система судочинства стосовно дітей, тобто існування та функціонування ювенальної юстиції. На думку Н.М. Крестовської, українське суспільство поки що не готове ні до прийняття системи прав дитини, ні тим більше до усвідомлення і належного виконання обов'язків стосовно дитини.

Саме тому серед функцій ювенального права першочерговими сьогодні стали загальносоціальні функції права: інформаційна (трансляція знань про права дитини), ціннісно-орієнтована (утвердження дитинства як правової цінності) та виховна (формування поваги до дитини). Ми також підтримуємо таку точку зору. Ювенальну юстицію можна розглядати як у широкому, так і у вузькому розумінні.

У вузькому – це спеціалізована гілка судової системи; в широкому – це сукупність правових механізмів, призначених для забезпечення захисту прав, свобод і законних інтересів неповнолітніх, що реалізуються системою державних і недержавних органів, установ і організацій.

Серед зарубіжної ювенальної юстиції виділяють такі три основні моделі – англосаксонську, континентальну, скандинавську. Англосаксонська модель

функціонує у Великобританії, США, Австралії, Канаді, Новій Зеландії та передбачає так звану «обмежену предметну підсудність» – ювенальний суд розглядає усі види правопорушень неповнолітніх, окрім тяжких.

Наприклад, для ювенальної юстиції США характерні індивідуальний підхід до дитини, спеціальна процедура судового розгляду, посилена допомога неповнолітнім, обговорення з батьками (чи особами, що їх замінюють), призначення виховних заходів тощо. Для Нової Зеландії характерне примирення (медіація) – співбесіда, в якій беруть участь потерпілий та його родичі та неповнолітній правопорушник та його родина. Вона відбувається за участі медіатора, який керує процесом. Сторони розмовляють, шукають вихід із ситуації та засоби для компенсації шкоди. Якщо сторони примирилися, укладений договір передають суду для затвердження, якщо ні, то неповнолітнього чекає судовий розгляд.

Континентальна модель функціонує в більшості країн Європи та Латинської Америки, Японії, Франції, Італії, Іспанії, Австрії та інших. У такій моделі ювенальні суди мають широку предметну підсудність – розглядаються всі види правопорушень неповнолітніх, в тому числі справи дітей, які потребують допомоги з боку держави. Скандинавська модель функціонує в Данії, Швеції, Норвегії, Фінляндії, Ісландії тощо. У цій моделі поєднується судова і адміністративна ювенальна юстиція.

Наприклад, провідну роль у скандинавських країнах відіграє соціальна служба, організована за територіальним принципом, що дозволяє ефективно вирішувати проблеми конкретної дитини. У Швеції функціонують недержавні інститути виконання покарань для неповнолітніх, а у межах місцевої громади виконується значна частина судових рішень – громадські роботи для неповнолітніх. Також у деяких країнах (Фінляндія, Норвегія) активно використовується процедура медіації.

3.Кримінальне провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру

Кримінальне провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру, передбачених законом України про кримінальну відповідальність, провадиться у випадку наявності достатніх підстав вважати, що:

- 1) особа вчинила суспільно небезпечне діяння, передбачене законом України про кримінальну відповідальність, у стані неосудності;
- 2) особа вчинила кримінальне правопорушення у стані осудності, але захворіла на психічну хворобу до постановлення вироку.

Якщо під час досудового розслідування будуть встановлені підстави для здійснення кримінального провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру, слідчий, дізнавач, прокурор виносить постанову про зміну порядку досудового розслідування і продовжує його згідно з правилами, передбаченими главою 39 КПК.

Кримінально-правова оцінка суспільно небезпечного діяння, вчиненого у стані неосудності, повинна ґрунтуватися лише на відомостях, які характеризують суспільну небезпеку вчинених дій. При цьому не враховуються попередня судимість, факт вчинення раніше кримінального правопорушення, за який особу звільнено від відповідальності або покарання, факт застосування до неї примусового заходу медичного характеру.

Примусові заходи медичного характеру застосовуються лише до осіб, які є суспільно небезпечними.

Досудове розслідування у кримінальному провадженні щодо застосування примусових заходів медичного характеру провадиться слідчим, дізнавачем згідно із загальними правилами, з урахуванням особливостей, передбачених КПК.

Досудове розслідування щодо осіб, які підозрюються у вчиненні кримінального правопорушення у стані обмеженої осудності, провадиться слідчим, дізнавачем згідно із загальними правилами. Суд, ухвалюючи вирок, може врахувати стан обмеженої осудності як підставу для застосування примусового заходу медичного характеру.

Відповідно до ст. 505 КПК під час досудового розслідування у кримінальному провадженні щодо застосування примусових заходів медичного характеру встановлюються:

1) час, місце, спосіб та інші обставини вчинення суспільно небезпечного діяння або кримінального правопорушення;

2) вчинення цього суспільно небезпечного діяння або кримінального правопорушення цією особою;

3) наявність у цієї особи розладу психічної діяльності в минулому, ступінь і характер розладу психічної діяльності чи психічної хвороби на час вчинення суспільно небезпечного діяння або кримінального правопорушення чи на час досудового розслідування;

4) поведінка особи як до вчинення суспільно небезпечного діяння або кримінального правопорушення і після нього;

5) небезпечність особи внаслідок її психічного стану для самої себе та інших осіб, а також можливість спричинення іншої істотної шкоди такою особою;

6) характер і розмір шкоди, завданої суспільно небезпечним діянням або кримінальним правопорушенням;

7) обставини, що підтверджують, що гроші, цінності та інше майно, які підлягають спеціальній конфіскації, одержані внаслідок вчинення суспільно небезпечного діяння або кримінального правопорушення та/або є доходами від такого майна, або призначалися (використовувалися) для схиляння особи до вчинення суспільно небезпечного діяння або кримінального правопорушення, фінансування та/або матеріального забезпечення суспільно небезпечного діяння або кримінального правопорушення чи винагороди за його вчинення, або є предметом суспільно небезпечного діяння або кримінального правопорушення, в тому числі пов'язаного з їх незаконним обігом, або підшукані, виготовлені, пристосовані або використані як засоби чи знаряддя вчинення суспільно небезпечного діяння або кримінального правопорушення.

Важливо. Особа, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного характеру або вирішувалося питання про їх застосування, користується правами підозрюваного, обвинуваченого в обсязі, який визначається характером розладу психічної діяльності чи психічного захворювання відповідно до висновку судово-психіатричної експертизи, та здійснює їх через законного представника, захисника.

Якщо характер розладу психічної діяльності чи психічного захворювання особи перешкоджає проведенню процесуальних дій за її участю або участі у судовому засіданні, прокурор, суд мають право прийняти рішення про проведення відповідних процесуальних дій без участі такої особи.

У кримінальному провадженні щодо застосування примусових заходів медичного характеру участь захисника є обов'язковою.

До особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного характеру або вирішувалося питання про їх застосування, можуть бути застосовані судом такі запобіжні заходи:

- 1) передання на піклування опікунам, близьким родичам чи членам сім'ї при обов'язковому лікарському нагляді;
- 2) поміщення до психіатричного закладу в умовах, що виключають її небезпечну поведінку.

Запобіжні заходи застосовуються судом до особи з моменту встановлення факту розладу психічної діяльності чи психічної хвороби. Застосування передбачених запобіжних заходів здійснюється згідно із загальними правилами.

Слідчий, дізнавач, прокурор зобов'язані залучити експерта (експертів) для проведення психіатричної експертизи у випадку, якщо під час кримінального провадження будуть встановлені обставини, які дають підстави вважати, що особа під час вчинення суспільно небезпечного діяння була у неосудному або обмежено осудному стані, або вчинила кримінальне правопорушення в осудному стані, але після його вчинення захворіла психічною хворобою, яка позбавляє її можливості усвідомлювати свої дії або керувати ними. До таких обставин, зокрема, відносяться:

1) наявність згідно із медичним документом у особи розладу психічної діяльності або психічного захворювання;

2) поведінка особи при вчиненні суспільно небезпечного діяння або після нього була або є неадекватною (затьмарення свідомості, порушення сприйняття, мислення, волі, емоцій, інтелекту чи пам'яті тощо).

У разі необхідності здійснення тривалого спостереження та дослідження особи може бути проведена стаціонарна психіатрична експертиза, для чого така особа направляється до відповідного медичного закладу на строк не більше двох місяців. Питання про направлення особи до медичного закладу для проведення психіатричної експертизи вирішується під час досудового розслідування – ухвалою слідчого судді за клопотанням сторони в порядку, передбаченому для подання та розгляду клопотань щодо обрання запобіжного заходу, а під час судового провадження – ухвалою суду.

Ухвала слідчого судді про направлення особи до медичного закладу для проведення психіатричної експертизи або відмова у такому направленні може бути оскаржена в апеляційному порядку.

Кримінальне провадження, яке здійснюється у загальному порядку, передбаченому КПК, і кримінальне провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру можуть бути об'єднані в одне або виділені в окремі кримінальні провадження за наявності підстав, передбачених КПК.

Досудове розслідування у кримінальному провадженні щодо застосування примусових заходів медичного характеру закінчується закриттям кримінального провадження або складенням клопотання про застосування примусових заходів медичного характеру.

Про закриття кримінального провадження прокурор приймає постанову, яка може бути оскаржена в порядку, передбаченому КПК. Постанова про закриття кримінального провадження надсилається до місцевих органів охорони здоров'я.

Прокурор затверджує складене слідчим, дізнавачем або самотійно складає клопотання про застосування примусових заходів медичного характеру і надсилає його суду в порядку, передбаченому КПК.

Судовий розгляд здійснюється одноособово суддею в судовому засіданні за участю прокурора, обов'язковою участю фізичної особи, стосовно якої вирішується питання про застосування примусових заходів медичного характеру, її законного представника та захисника згідно із загальними правилами КПК.

Судовий розгляд завершується постановленням ухвали про застосування примусових заходів медичного характеру або про відмову в їх застосуванні.

Важливо. У разі об'єднання в одне провадження кримінального провадження, яке здійснюється у загальному порядку, передбаченому КПК, та кримінального провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру вони розглядаються в судовому засіданні в одному кримінальному провадженні з дотриманням вимог КПК. Після закінчення судового розгляду суд виходить до нарадчої кімнати для ухвалення вироку щодо обвинуваченого та ухвали щодо застосування примусового заходу медичного характеру.

Під час постановлення ухвали про застосування примусового заходу медичного характеру суд з'ясовує такі питання:

- 1) чи мало місце суспільно небезпечне діяння, кримінальне правопорушення;
- 2) чи вчинено це суспільно небезпечне діяння, кримінальне правопорушення особою;
- 3) чи вчинила ця особа суспільно небезпечне діяння, кримінальне правопорушення в стані неосудності;
- 4) чи не захворіла ця особа після вчинення кримінального правопорушення на психічну хворобу, яка виключає застосування покарання;
- 5) чи слід застосовувати до цієї особи примусові заходи медичного характеру і якщо слід, то які саме.

Визнавши доведеним, що ця особа вчинила суспільно небезпечне діяння в стані неосудності або після вчинення кримінального правопорушення захворіла на психічну хворобу, яка виключає можливість застосування покарання, суд постановляє ухвалу про застосування примусового заходу медичного характеру.

Встановивши, що суспільно небезпечне діяння, кримінальне правопорушення не було вчинено або вчинено іншою особою, а також якщо не доведено, що ця особа вчинила суспільно небезпечне діяння, кримінальне правопорушення, суд постановляє ухвалу про відмову в застосуванні примусового заходу медичного характеру та закриває кримінальне провадження.

Якщо буде встановлено, що суспільно небезпечне діяння особа вчинила в стані неосудності, а на момент судового розгляду видужала або внаслідок змін у стані її здоров'я відпала потреба в застосуванні примусового заходу медичного характеру, суд постановляє ухвалу про закриття кримінального провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру.

Кримінальне провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру може бути закрите судом також, якщо неосудність особи на момент вчинення суспільно небезпечного діяння не була встановлена, а так само в разі видужання особи, яка після вчинення кримінального правопорушення захворіла на психічну хворобу. У такому разі після закриття судом кримінального провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру прокурор повинен розпочати кримінальне провадження в загальному порядку.

Продовження, зміна або припинення застосування примусових заходів медичного характеру здійснюється на підставі ухвали суду, в межах територіальної юрисдикції якого застосовується цей захід чи відбувається лікування.

Зміна або припинення застосування примусових заходів медичного характеру здійснюється, коли особа, яка вчинила суспільно небезпечне діяння в

стані неосудності, видужала або коли в результаті змін в стані її здоров'я відпала потреба в раніше застосованих заходах медичного характеру.

Розгляд питання про продовження, зміну чи припинення застосування примусових заходів медичного характеру здійснюється за письмовою заявою представника закладу з надання психіатричної допомоги (лікаря-психіатра), де тримається дана особа. До заяви додається висновок комісії лікарів-психіатрів, який обґрунтовує необхідність продовження, зміни або припинення застосування таких примусових заходів. Розгляд питання про зміну чи припинення застосування судом примусових заходів медичного характеру може також здійснюватися за письмовою заявою особи, до якої застосовуються примусові заходи медичного характеру, або її захисника чи законного представника у разі, якщо така особа за своїм станом здоров'я не може усвідомлювати свої дії (бездіяльність) чи керувати ними, в тому числі не може усвідомлено подати до суду відповідну заяву. До заяви додається висновок комісії лікарів-психіатрів закладу, в якому особі надається психіатрична допомога, або, у разі наявності, висновок обраного особою незалежного лікаря-психіатра.

У разі видужання особи, яка після вчинення кримінального правопорушення захворіла на психічну хворобу або в неї настав тимчасовий розлад психічної діяльності чи інший хворобливий стан психіки, які позбавляли її можливості усвідомлювати свої дії або керувати ними, суд на підставі висновку комісії лікарів-психіатрів своєю ухвалою припиняє застосування примусового заходу медичного характеру.

Постановлення ухвали суду про припинення застосування примусового заходу медичного характеру є підставою для проведення досудового розслідування чи судового провадження.

У разі засудження цієї особи до арешту, обмеження волі, тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців чи позбавлення волі час її перебування в медичній установі зараховується в строк відбування покарання.

Якщо на час розгляду питання про відновлення кримінального провадження закінчився строк давності притягнення до кримінальної відповідальності або прийнято закон, який усуває кримінальну відповідальність за вчинене кримінальне правопорушення, кримінальне провадження підлягає закриттю, якщо особа, щодо якої розглядається питання, не заперечує проти цього.

Ухвала суду про застосування чи відмову в застосуванні примусового заходу медичного характеру, продовження, зміну, припинення застосування примусового заходу медичного характеру або відмова у цьому може бути оскаржена в порядку, передбаченому КПК.

На ухвалу суду про закриття кримінального провадження щодо застосування примусового заходу медичного характеру в цьому випадку можуть бути внесені заперечення, які викладаються в апеляційній скарзі, що подається за наслідками судового розгляду в загальному порядку, передбаченому КПК.

Вирішення практичних завдань.

Ситуаційні задачі.

Ситуація 1. Б. вчинив кримінальне правопорушення, передбачене ч. 1 ст. 296 КК України (хуліганство, тобто грубе порушення громадського порядку з мотивів явної неповаги до суспільства, що супроводжується особливою зухвалістю чи винятковим цинізмом). Б. стверджував, що він є неповнолітнім, але при ньому не було виявлено документів, які вказують на його вік.

З'ясуйте, як повинен діяти дізнавач.

Зазначте обставини, що підлягають встановленню у кримінальному провадженні щодо неповнолітніх.

Ситуація 2. Гр. Л., вчинив кримінальне правопорушення у віці 17 років. На момент початку кримінального провадження та його затримання він досяг повноліття.

З'ясуйте, як повинен діяти дізнавач.

Зазначте обставини, що підлягають встановленню у кримінальному провадженні щодо неповнолітніх.

Ситуація 3. На запит до Львівської обласної туберкульозної клінічної лікарні надійшла відповідь, що підозрюваний Олексюк П.І., з 05.08.2020 року по теперішній час знаходиться на стаціонарному лікуванні в КУ «ООТКЛ», приблизний термін лікування 8 місяців. У підозрюваного Олексюка П.І. діагностовано туберкульоз обох легень. Адвокат підозрюваного Олексюка П.І. звернувся до дізнавача з клопотанням про зупинення досудового розслідування.

З'ясуйте, як повинен діяти дізнавач.

Зазначте обставини, що підлягають встановленню у кримінальному провадженні щодо неосудній осіб.

Ситуація 4. Васюника, який є неповнолітнім, було затримано за вчинення кримінального проступку. Його було допитано без участі захисника.

Чи були допущені порушення вимог кримінального процесуального закону?

Хто має бути присутнім під час допиту неповнолітнього?

Скільки часу має тривати допит неповнолітнього?

Ситуація 5. Дізнавач, прибувши до будинку Н. для огляду місця події, затримав неповнолітнього С., який через вікно намагався втекти. Дізнавач повідомив про затримання С. його батьків та орган, уповноважений законом на надання безоплатної правової допомоги, який забезпечив участь у провадженні адвоката. Через тиждень із відрядження повернулася Н. та заявила, що бажає брати участь у процесі.

Дайте правову оцінку ситуації, що склалась.

Назвіть норми КПК України, у яких визначено процесуальний статус цих осіб.

Ситуація 6. Дізнавач здійснював кримінальне провадження, у якому неповнолітньому Ч. було повідомлено про підозру у вчиненні кримінального проступку. Під час подальшого провадження дізнавач прийняв рішення про передання неповнолітнього Ч під нагляд.

Який порядок повідомлення неповнолітнього про підозру?

Вкажіть порядок виклику неповнолітнього.

Вкажіть алгоритм дій дізнавача щодо передання неповнолітнього Ч під нагляд.

Контрольні питання:

1. Назвіть обставини, що підлягають встановленню у кримінальному провадженні щодо неповнолітніх.
2. Які особливості повідомлення неповнолітнього про підозру?
3. Який порядок виклику неповнолітнього?
4. Які особливості проведення допиту неповнолітнього.
5. Який порядок передання неповнолітнього підозрюваного під нагляд?
6. Які підстави застосування до неповнолітнього примусових заходів виховного характеру?
7. Визначить підстави здійснення кримінального провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру.
9. Назвіть специфічні особливості кожної з угод у кримінальному провадженні.

Література:

Нормативно-правові акти

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: закон України від 13.04.2012 р. (зі змінами). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
2. Кримінальний кодекс України: закон України від 05.04.2001. № 2341-III. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
3. Про Національну поліцію: закон України від 02.07.2015 р. (зі змінами). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.
4. Про заходи щодо запобігання небезпечним діям з боку осіб, які страждають на тяжкі психічні розлади: Наказ МВС України та МОЗ України від 19.12.2000 р. № 346/877. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0100-01#Text> 32
5. Про організацію діяльності приймальників-розподільників для дітей органів Національної поліції України: наказ МВС України від 03.07.2017 № 560. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0926-17#Text>

Методична література:

1. Абламський С.Є. Сучасний стан регламентації порядку затримання судді чи обрання до нього запобіжного заходу. Наука і правоохоронна діяльність. 2017. № 4. С. 226–231.

2. Арланова Р.Д. Особливості відсторонення від посади осіб, які призначаються Президентом України. Слово Національної школи суддів України. 2017. № 2. С. 107–113.

3. Власова Г.П. Співвідношення кримінальних процесуальних проваджень та диференціації кримінальних процесуальних форм. Науково-інформаційний вісник «Право». 2015. № 11. С. 153–158.

4. Заборовський В.В. Правовий статус адвоката в умовах становлення незалежної адвокатури України: монографія. Ужгород: ВД «Гельветика», 2017. 900 с.

5. Каменський Д.В. Укладання угод про визнання винуватості у вчиненні економічних правопорушень: вітчизняний та американський підходи. С. Вісник ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка. 2020. Вип. 4 152-157

6. Колюх В.В. Депутатська недоторканність: зарубіжний досвід і українські проблеми. Віче. 2015. № 3. С. 52–56.

7. Корнієнко М.В., Тertiшник В.М. Концептуальні проблеми процесуального інституту негласних слідчих (розшукових) дій. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». 2016. Вип. 39. Т. 2. С. 105–109.

8. Кубарєв І.В. Барган С.С. Закордонний досвід регламентації співпраці підозрюваного зі стороною обвинувачення. Правовий часопис Донбасу № 3 (72) 2020. С.188-193

9. Наливайко Л.Р. Юридична відповідальність Президента України: актуальні питання. URL: http://www.lex-line.com.ua/?language=ru&go=full_article&id=910.

10. Печко В. До питання специфіки досудового розслідування кримінальних правопорушень, скоєних особами, які потребують застосування примусових заходів медичного характеру. Национальный юридический журнал: Теория и практика. 2019. № 6(40). Р. 194-197. URL: <http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2019/6/45.pdf>.

11. Романюк В. В. Процесуальний аспект вивчення особи неповнолітнього в кримінальному провадженні щодо неповнолітніх. Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е. О. Дідоренка: наук.-теорет. журн. 2019. №2 (86). С. 146-156. URL: http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/6284/Protsesualnyi%20aspekt%20vyvchennia%20osoby%20nepovnolitnoho_Romaniuk%20V_2019.pdf?sequence=1&isAllowed=y

12. Ткач А. Розвиток законодавчого забезпечення обвинувачення у кримінальному провадженні щодо застосування примусових заходів медичного характеру. Вісник прокуратури. 2019. № 11. С. 57-64. URL: <https://old.gp.gov.ua/ua/announcer.html>.

13. Федченко В.М., Лучко О.А. Притягнення суддів до кримінальної відповідальності: кримінальний процесуальний аспект. Юридичний науковий електронний журнал. 2017. № 1. С. 178–180. URL: http://lsej.org.ua/1_2017/46.pdf.

14. Шевчишен А.В. Деякі особливості початку досудового розслідування щодо осіб, зазначених у статті 480 КПК України, у разі вчинення ними корупційного злочину. Наше право. 2017. № 1. С. 114–121.

15. Черхавський М.В., Абламський С.Є. Окремі проблемні питання законодавчої регламентації затримання народного депутата України. Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих учених: тези доп. учасників наук.-практ. конф. (Харків, 17 травня 2018 р.) / Харківський нац. ун-т внутр. справ, МВС України. Х., 2018. С. 247–252.